

דף

דף ק"א ע"ב

על הרף

תכא

שאמר כן אחר הקידוש, וא"כ קודם הקידוש לא הזהיר רבה לתלמידיו שיטעמו א"כ כאן, וא"כ בשעת הקידוש היה דעתם לאכול בביתם, ואעפ"כ הועיל מה שאמר להם רבה אחר הקידוש מיד לאכול שם ואכלו ויצאו ידי חובת קידוש במקום סעודה, עיי"ש.

אך בקרבן נתנאל על הרא"ש (סי' ה אות ע) כתב דאי אפשר לומר דאיירי בגמרא דרבה אמר לתלמידיו דיטעמו כשכבר היה אחר הקידוש, דהרי על כרחך שהתלמידים כיוונו לצאת ידי חובת קידוש מרובם, אלא סברו דיועיל מה שיאכלו בביתם דא"צ קידוש במקום סעודה ורבה אמר להם דלא יועיל כי צריך קידוש במקום סעודה, אלא ודאי דרבה אמר להם כן קודם הקידוש דיראו לצאת ידי חובת קידוש וכן לטעום מידי כי אם לא כן דילמא מתעקרא לכו שרגא וכו'. וכתב דבזה נסתר ראיית הט"ז הנ"ל עיי"ש.

והנה בצ"ח כאן כתב דאי אפשר לומר דמיירי דרבה אמר לתלמידיו זאת קודם הקידוש, דא"כ דילמא אמר להם רבה כן כי לכתחילה ודאי עדיף שיהי' קידוש במקום סעודה אבל בדיעבד א"צ קידוש במקום סעודה, אלא ודאי מיירי שרבה אמר כן לאחר קידוש וכדברי הט"ז הנ"ל עיי"ש. ומה שהקשה הקרבן נתנאל י"ל שדעת התלמידים היה מתחילה שאם יתעקר שרגא יצאו בקידוש הזה, ואם יהי' הנר דלוק יקדשו בביתם, ולכן הוצרך לומר להם דילמא מתעקרא לכו שרגא עיי"ש.

ובשו"ת חזון נחום (סי' לב) ובמחזה אברהם (או"ח סי' לד) הביאו דברי הצ"ח אלו, וכתבו דמזה יש להוכיח שאפשר לשמוע קידוש וה"ה שאר מצות בתנאי שאם יהי' כך וכך יצאו ידי חובתם בזה ואם לאו לאו, עיי"ש.

ועיין בשו"ת יביע אומר (ח"ח או"ח סי' כד אות ג) מה שכתב להוכיח מזה שהתלמידים שמעו הקידוש ורבה אמר להם לטעום דילמא מתעקרא לכו שרגא וכו', דמותר לאדם אחר ששמע קידוש או ברכה על אכילה ויצא י"ח להימלך ולהחליט שאינו אוכל ואינו נחשב לברכה לבטלה, עיי"ש מה שכתב בזה עיי"ש.

דף ק"א ע"ב

בגמ': כשהם יוצאים טעונים ברכה ל'מפרע וכו'.

כתב המאירי ברכות (נ"ג ע"ב) וכעיי"ז בלבוש (או"ח סי' קפד):

"ראוי לאדם שלא לזוז ממקום שסועד בו עד שיברך" "והוא מכבוד ברכת המזון שכמו שקובע את עצמו על אכילתו כך יקבע עצמו שיברך באותו מקום כדי שיהא ניכר שמברך להשי"ת על מה שאכל שם". ע"כ. וזה הדין המבואר כאן.

וכתב חכ"א בקובץ זרע ברך (ע' תשכח):

[עוד טעם יש לאיסור זה והוא שמא ישכח מלברך, או שישכח וישהה עד שיתעכל המזון שבמעיו ושוב לא יוכל לברך, כן הסבירו התוס' ד"ה כשהן, והרא"ש, והר"ן, ושאר ראשונים והובא בהג"ה סי' קעח סעי' ב' אלא שכתב המג"א שם ס"ק ח דכאשר הולך "לאכול" למקום אחר שוב ליכא חשש זה שהרי שם יאכל ויברך אלא דאכתי נשאר הדין הקודם מחמת כבוד ברכת המזון ולכן לכתחילה לא ילך גם בכה"ג לפני שבירך].

ולד"ן מביא עוד מהמבואר בשו"ע או"ח (סי' קפ"ד ס"ב) דמי שלא היה בדעתו מתחילה לילך למקום אחר, ועקר ממקומו למקום אחר קודם ברכה מ"ז שצריך לחזור ולברך במקומו הראשון אלא שכתב רבינו פרץ שאם יש לו עוד פת יאכל במקום השני מעט פת ויברך שם.

הסבר דברי רבינו פרץ כתב בשו"ע הרב (סי' קעח סי' ד' וסי' קפד סעי' א) שהרי בזה שעקר ממקומו קודם ברכת המזון כבר עבר על דין חז"ל הנ"ל שאסור לעקור ממקומו קודם ברכה מ"ז, אלא שהיה צריך לחזור ולברך כדי שיקיים מצות ברכת המזון במקום סעודה וא"כ גם כאשר יאכל מעט במקום השני ויהיה שם מקום סעודתו יוכל לברך שם במקום סעודה ב'.

ולגבי דין זה פשוט דבעינן דוקא פת (שו"ע הרב סי' קפד שם מ"ב קפד ס"ק ט') כיון שאנו צריכים ליצור מקום סעודה חדש שהרי אין לזה שייכות לסעודה הקודמת שממנו עקר, שהרי לא היה כן דעתו מתחילה שיהא הכל נחשב כסעודה אחת בלא עקירה.

ועוד גדולה מזו מצינו בשו"ת הלכות קטנות (הובא בבאה"ט ס"ק ד') דבעינן דוקא "כזית פת" וסברתו כיון דבעי מקום סעודה חדש א"כ צריך שיהיה בו חיוב ברכת המזון מחדש ולכך צריך דוקא כזית, אבל אפילו למגן אברהם (שם